

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Kelka Lili

Cím:

Budapest: a források városa

Forrás:

Magyarországi

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

551.23

Hely

Idő

"1942"

Személy

Amiről sokat hallunk, de valójában keveset tudunk

BUDAPEST: A FORRÁSOK VÁROSA..

A régi, háború előtti időkben az idegenek sokféleképpen nevezték városunkat. Voltunk már a „vidámság városa”, a „cigányzenés mulatozások városa” később „fürdőváros” néven is emlegettek bennünket. Az évek során azután lassan megismerték komolyabb értékeinket is, de az bizonyos, hogy nemcsak az idegenek, hanem még magunk is nem sokat tudtunk Budapestnek, mint a források városának jelentőségéről...

Tudtunk arról, — hogyne tudtunk volna — hogy számtalan gyógyforrásunk van s nem egyszer álltunk meg nyári délelőttökön a Lukács-fürdő falakat betöltő táblái előtt, melyeken olvashattuk, hogy Mrs. Southwell (Chicago) hálás szívvel gondol a budapesti gyógyvizekre, melyeknek gyógyulását köszönhette s átfuthattunk Johann Faber tábláján is, aki köszönetét fejezi ki a nagyszerű gyógykezelésért s álmélkodhattunk azon a számunkra érthetetlen nyelven írott táblák egész során, melyeken kairói, törökországi és délkarolinai lakosok áldották gyógyvizeinket. Tudtuk még azt is, hogy a források vize nem egy esetben uszodák célját szolgálja, melyeknek vizében oly remekül esik a lubickolás s láthattunk betegeket, amint a reggeli órákban az Erzsébet-hídnál lévő gyógy-

forrásnál lassu léptekkel fel-alá sétálgatva próbálkoznak a gyógyulással s hazafelé menet egy-két üveget meg is töltenek a forrás vizével.

Itt azután meg is állt a tudományunk és még idegenvezetőink is vajmi keveset tudtak a források jelentőségéről. Nem szerepeltek, mint „érdekességek” csupán mint látnivalók, holott e források olyan értékeink, melyek mellett nem volna szabad érdeklődés nélkül elhaladni.

Ezt a tényt egyébként már felismerték az illetékes helyen is már akkor, hogy a Budapest Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság keretében egy évvel ezelőtt megkezdte működését a Forráskutató Intézet.

A források ugyanis — bármilyen furcsán hangzik — nem maguktól jönnek a napvilágra. Ma már rendszeres megfigyelés és kutatás alatt állanak mindazon területek, melyek „forrás-gyanusak”, s tudományos felkészültségű szakértők kezében biztos és jó helyen van a források sorsa.

Nem éréktelen tehát, ha ezuttal megpróbáljuk ismertetni Budapestet: a források városát...

Számszerűleg körülbelül 116 meleg forrás van a főváros területén, de ehhez a számhoz csatlakozna még a langyos és sós-források is. 16 gyógyfürdő és 4 nagy asványvizüzem legkülönbözőbb összetételű és sajátosságú gyógyvize jut így az életünk szolgálatába.

A budai hegységet felépítő mészkő és dolomit rétegekben nagyobb mélységekben a fürdőváros alapjait adó meleg gyógyviz, — a sík területeken pedig a kedvező felszínű fekvéshez közelebb lévő agyagrétegekben a sós és keserűvizek képződnek.

Gyógyforrásaink igen nagy értéket képviselnek. A háború előtt például a világ sok részébe, még Amerikába is szállítottak e források vizéből. De a források gyógyhatásán kívül értéket képviselnek a vízből eltávozó sók is. Így a meleg forrásokból napi 900 mázsa szilárd gyógyító távozik el, a sós forrásokból pedig évente 5.500 mázsa keserűsítő távozik el a kiemelt víz révén. Ha már a szilárd sóknál tartunk, említsük meg azokat a kü-

lönösen érdekes és szép ásványokat is, melyek a geológia bizonyítékai szerint a hévforrások vizéből kiváló anyagok: az aragonit, a pirit, a Sprudelstein néven ismert borsóka-kőzet, a forrásmedencékben leülepedő mésztufa, s a források vizétől átjárt, átitatott, megfestett sziklacsoporthok.

Forrásaink hőmérséklet szempontjából igen különbözőek. A különbség minden esetben arra vezethető vissza, hogy a nagy mélységű feltörekvő viz milyen

mértékben keveredik a felső rétegek keresztvizével, s így különböztetjük meg a langyos, meleg, sós és hév-forrásokat. A langyos források hőfoka 19—28 fok C. között van, a melegforrások hőmérséklete 28—37 fok C. között váltakozik, ilyenek a Rudasfürdő-Diana és az Ásványviz-üzem Hungária-forrása. Hévíforrásaink hőfoka 37 fok C. fölött van, ilyenek: a Gellérthegy körüli források, a Lukács- és Császár-fürdő forrásai, a margitszigeti és városligeti artézi kutak.

Legmelegebb forrásunk a II. városligeti artézi kút, ennek hőfoka 77 fok C.

Mint érdekességet, megemlítiük a források hozamát is.

Mennyi víz tör elő a forrásokból?

Igy többek között a meleg források közül a Császárfürdő Szent Antal-forrásának hozama percenként 557.40 liter, a Rudasfürdő Török-forrásának 78 liter, Mátyás-forrásának 108 liter, a Szent Gellért forrása 1238.40 liter, a margitszigeti I. sz. felső ivóforrásé 895.80, a Lukácsfürdő Szent Lukács-forrása 1200 liter ásványos gyógyvizet ad percenként. Természetesen vannak azután közönséges forrásaink is, melyek sem gyógy-, sem ásvány-tartalommal nem bírnak, mint például a Disznófürdő forrása, mely csupán egy kis erdei forrás, ez csak percenként 10 liter vizet ad.

Legtöbb forrásunk jellegzetessége azonban a rádióaktivitás és így kimondottan gyógyhatásúak. A Rudas-fürdő forrásai nemcsak ivás és fürdés szempontjából kiválóak, hanem mint ismeretes, reuma, köszvény, tuberkulotikus sipolyok és sebek gyógyítására is alkalmazhatók.

A Rudas-fürdő közvetlen szomszédságában a Gellérthegy északi tövében fakad a Szent Imre-fürdő két forrása, melyek közül a nagy forrást még a múlt század végén vájták a dolomitba, hozama 410—510 liter percenként, hőmérséklete pedig 42 C. fok. A kis- vagy Mátyás-forrás 21 méter hosszú forrásbarlang, szélessége 0.70—2.25 m. között váltakozik, magassága pedig eléri a három métert is. Az elbomlott márga agyagos iszapjában pedig ökölnyi pirít-kristályok csillognak. A barlang végén, a csillogó vízcseppektől tarkított hasadékból tör elő a percenként 27 liter hozamú 43 fokos forróvíz. Ez a fürdő egyébként arról is nevezetes, hogy Mátyás királyunk fürdője volt s annakidején a Várból alagut vezetett ide.

Nem lenne teljes az áttekintés, ha figyelmen kívül hagynánk azt a tényt, hogy

a Császárfürdő-Török forrása a főváros legbővizűbb forrása. Hozama percenként 4800—8400 liter között váltakozik s e forrás nemcsak a fedett uszodát, a nyitott, nagy versenyszudát s az egész fürdőt látja el langyos vízzel, de ezenkívül még 3 lóerős turbinát is hajt.

Meg kell említenünk még az I. sz. városligeti artézi kutat is, mely 10 esztendei munka eredménye s feltárása idején Európa legmélyebb kutja volt. Mint érdekességet említjük meg, hogy a forrás feltárása előtt hivatalosan megállapították, hogy a „fúrás nem lesz eredményes” s amikor e megállapítás elhangzott, éppen azon a napon sikerült a forrás feltárása! Az 1938-ik évben pedig sikerrel véget ért a városligeti II. sz. artézi kut furása is, ahol 1250 m. mélységből percenként 3690 liter vizet adó 79 C. fok hővíz tör elő s e víznek bősége és magas hőfoka lehetségesé teszi, hogy a fürdőt és esetleg még az Állatkert egyes épületeit is fűtsék.

A Duna mint öreg — tolvaj...

Megtudtuk még, hogy a legutóbbi években, illetve pontosan 1935. óta a legtöbb budapesti forrásnál bizonyos apadás észlelhető. Ennek okai egyesek szerint: furások. Mert bár létezik egy védtörvény, mely a forrásokat védi, mégis az elmúlt évek során 13 új furást csináltak. Mások szerint az apadás okai azok az úgynevezett szökevény-források, melyek a Duna-medréből törnek fel. Például a Pálos-rend háza előtti Duna-szakaszon is sok ilyen szökevény-forrás van, melynek betömése, „plombálása” igen nagy fontossággal bírna.

Egyébként a források körül több minden kifogásolható és több megoldásra vá-

ró feladat és rendezés volna időszerű. Többek között a forrásmedencék tisztítása nem történik mindenütt elég gyakran, ezenkívül azok a források, — melyek egész fürdőket tartanak el és ezáltal oly sok embernek adnak kenyeret (A Lukácsfürdő 270, Császárfürdő 60, a Széchenyi fürdő 241, a Gellért-fürdő 230, Királyfürdő forrása 26 alkalmazott megélhetését biztosítja) megérdemelnék, hogy művészi kutakat kapjanak, s ne csupán egy vas-fedőlap jelezze a források helyét. Természetesen ez a magánfürdőkre vonatkozik leginkább, mert a főváros már eddig is megtett mindent, hogy forrásaink méltó keretet kapjanak.

A források feltárásával járó munkákkal kapcsolatban ki kell térnünk még arra, hogy bár ma nem tart már tíz esztendőig egy forrás feltárása — éppen a vállalkozók felkészültsége, a geológusok és a Forráskutató Intézet működése folytán, — de azért a furások, szigetelések stb. nehéz munkája ma is legalább egy esztendei komoly és fáradságos munkát vesz igénybe.

A langyos, meleg, hűvös és sós forrásainkban lévő lehetőségek még ma sincsenek teljes mértékben kiaknázva. Hallatlan értéket képviselnek a források, sajnos nagyon sokáig nem voltunk tisztában a bennük rejlő nagy lehetőségekkel, most már azonban, hogy az illetékesek is mindent elkövetnek az értékek teljes kiaknázására, közvéleményünk is jobban figyel fel a források fontosságára.

Mert például tanulóifjúságunk teljes tájékozatlan e kérdésben s nem egy középiskolai diákot hiába kérdeznénk a források hőfokáról, vagy hozamáról, nem is beszélve a hivatásos idegen-vezetőről, akik a régi külföldi vendégjárások időszakaiban is az érdeklődőknek csak nagyon hézagos és bizonytalan válaszokat tudtak adni...

Kötelességünk közé tartozik, hogy mint egyebeket, úgy végre a forrásokat is megismerjük, hiszen nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy e források gyógyhatásukon kívül egyikét jelentik nemzeti gazdasági kincseinknek is. Mint ilyenek pedig megérdemlik a figyelmet, vagy legalább annyit, hogy létezésükről — helytálló adatokban — tudjunk.